

References

1. Babskii E.B., Gýrfinkel V.S., Romel E.L. (1955) Novyi sposob issledovaniia ýstoichivosti cheloveka. Fiziologicheskii jýrnal SSSR. №12 S. 423 – 426.
2. Efimenko N.N. (2015) Pedagogicheskaya diagnostika fizicheskogo razvitiia i zdorovia detei v norme i pri patologii. Tomsk : «Ivan Fëdorov». 160 s.
3. Chernikova L.A., Ýstinova K.I., Lýkianova Iý.A. (2001) Metodiki diagnostiki i trenirovki fýnktsii ravnesiia na osnove kompiýternogo stabiloanalizatora s biologicheskoi obratnoi svyazú «stabilan-01» (metodicheskie rekomendatsii). M. : «NII nevrologii RAMN». 37 s.
4. Ýsachëv V.I., Dotsenko V.I., Kononov A.F., Artëmov V.G. (2009) Novaya metodologiya stabilograficheskoi diagnostiki narýsheniia fýnktsii ravnesiia tela. Vestnik otorinolaringologii. №3. S. 19 - 21.
5. Usachev V.I., Sliva S.S., Belyaev V.E. (2005) Stabilometric testing of a postural system. Abstracts of the XVII Conferenc ISGGR. Marsel. 21 (suppl 1) : S. 151.
6. URL: http://apteka.ru/encik/encik_p/proba_romberga.htm.
7. URL: <http://poznayka.org/s79165t1.html>.

Ефименко Н.Н., Бочков П.Н. Стабилометрия и педагогическая диагностика состояния равновесия у дошкольников с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

В статье рассмотрены основные методы диагностики состояния равновесия у детей дошкольного возраста в норме и с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Проанализированы уже известные, ставшие традиционными медицинские пробы по определению способности ребёнка сохранять устойчивое положение тела в пространстве на опоре. Выявлено, что не все они могут быть применены для обследования детей дошкольного возраста в силу технической сложности выполнения и особенностей психического развития дошкольников. Далее были подробно охарактеризованы более приемлемые для обследования данного контингента детей авторские педагогические тесты по определению уровня их статического и динамического равновесия. Особое внимание было уделено компьютерной стабилOMETрии как высокотехнологичному инструментальному методу оценки вертикальной позы ребёнка раннего и дошкольного возраста с синдромом постурального дефицита. Сделана попытка создания алгоритма комплексного исследования постуральных механизмов у детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата на основе сочетания возможностей педагогических и медицинских постурологических технологий.

Ключевые слова: равновесие тела, диагностика, стабилOMETрия, тестирование, дошкольники с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

Efimenko N.N., Bochkov P.N. Stabilometry and pedagogical diagnostics of the equilibrium state in preschool children with disorders of the musculoskeletal system.

The article discusses the main methods of equilibrium state diagnosing in preschool children with normal health status and with musculoskeletal system disorders. It was analyzed already known traditional medical tests to determine the ability of a child to maintain a stable body position in space on a horizontal plane. It was revealed that not all of them can be used for examination of preschool children due to the technical complexity of implementation and the peculiarities of the mental development of preschool children. Further, the author's pedagogical tests for determining the level of their static and dynamic equilibrium, which are more acceptable for the examination of this children group, were described in detail. Special attention was paid to computer stabilometry as a high-tech instrumental method for assessing the vertical posture of a child of early and preschool age with postural deficit syndrome. An attempt has been made to create an algorithm for the integrated study of postural mechanisms in children with musculoskeletal system disorders based on a combination of pedagogical and medical posturological technologies.

Key words: body balance, diagnostics, stabilometry, testing, preschool children with musculoskeletal disorders.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2018 р.

Статтю прийнято до друку 18.11.2018 р.

УДК:37.013.82:376.2

Льїна О.В. 2007oksana@ukr.net

**ОПЕРАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ОРТОПЕДАГОГА-РЕАБІЛОЛОГА
В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

В статті розглядається технологія формування психологічної готовності фахівців спеціальної освіти – ортопедагогів-реабілологів до майбутньої роботи за фахом. Автором запропонована модель психологічної підготовки яка складається з двох блоків: I-го – операційно-діяльнісного та II-го – блоку особистісної підготовки. Саме I блок з його теоретико-підготовчим змістом: знання дисциплін психологічного спрямування, оперування засобами досягнення мети, здатність до прогнозування діяльності, – є важливою когнітивною складовою в психологічній підготовці фахівця спеціальної та інклюзивної освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Запропоновано до розгляду навчальні програми дисциплін психологічного спрямування, що були розроблені для вивчення та осмислення проблем та їх вирішення у дітей з руховими порушеннями. Методикою «Педагогічні ситуації» оцінка рівня педагогічних здібностей студентів, яка виявила покращення показників порівняно з констатуючим експериментом– було підтверджено ефективність запропонованої та впровадженої моделі

психологічної підготовки фахівців спеціальної та інклюзивної освіти для дітей з руховими порушеннями.

Ключові слова: діти з порушеннями опорно-рухового апарату, спеціальна та інклюзивна освіта, метод психологічної підготовки.

Підготовка спеціаліста спеціальної та інклюзивної освіти є важливим державницьким кроком на шляху становлення України як країни «безбар'єрної». Потреба у підготовці саме ортопедагогів-реабілітологів виникла з огляду на збільшення кількості народження дітей з руховою патологією. На жаль порушення функцій опорно-рухового апарату носить коморбідний характер поєднуючись з розладами слуху, зору, мови, вольової сфери. З розширенням закладів інклюзивного типу вчителям виявляється психологічно складно зрозуміти та прийняти поведінку дитини з «особливостями в розвитку». Ця педагогічна проблема і зумовила актуальність вибраної нами теми дослідження, а саме – формування психологічної готовності майбутніх ортопедагогів-реабілітологів до роботи за фахом.

Метою нашої наукової статті є перевірка ефективності запровадженої моделі операційно-діяльнісного блоку по формуванню психологічної готовності молодого фахівця спеціальної освіти – ортопедагога-реабілітолога.

Серед великої кількості досліджень, присвячених проблемі формування професійно-важливих якостей у студентства, лівову частку займають роботи вчених присвячені розвитку професійної свідомості і, на жаль, зовсім незначна частина науковців приділила увагу психологічній готовності майбутнього фахівця [4; 6, с.101-102]. Серед них російська вчена Аслаєва Р.Г.. У своїй науковій роботі «Стратегія соціально-професійної підготовки дефектологів в педагогічному вищому навчальному закладі», дослідниця значну увагу приділила варіативності дисциплін, що викладають студентам дефектологічних спеціальностей. Також вчена звернула увагу на необхідність «практикоорієнтованого навчання» вже з перших курсів навчання в педагогічному університеті [1]. З огляду на досліджувану нами тему, зауваження щодо варіативності дисциплін є вельми слушним і ми врахували науковообґрунтовану теорію російської колеги в своєму дослідженні. Що до «раннього входження в практичну діяльність», мусимо засумніватись в порадах з огляду на проведенний нами констатуючий експеримент, який вказав на психологічну неготовність молодого фахівця до практичної роботи [7].

Мироснова С.П., вивчаючи теоретико-методичні основи підготовки майбутніх вчителів корекційної освіти розробила модель підготовки педагога-дефектолога до корекційної роботи, яка формується на основі знанієвої підготовки у вищому навчальному закладі (професійний відбір студентства, зміст навчання, форми та методи навчання, дидактичні процеси та висока професійна кваліфікація викладачів) та особистісно-діяльнісної моделі педагога-дефектолога (вимоги до особистості спеціаліста та зміст діяльності). Вчена ґрунтовно проаналізувала необхідні когнітивні складові учбового процесу, ефективність впровадження новітніх освітніх технологій, удосконалення учбових програм, введення авторських курсів «Корекційна робота педагога з розумово-відсталими дітьми», модернізація учбової педагогічної практики у різних типах закладів для дітей з вадами інтелекту. Поряд з тим, дослідницею були розглянуті деякі питання психологічної компетентності олігофренопедагога [9].

Наукова робота С.Мироснової заслуговує на детальне вивчення та слугує нам вагомою допоміжною ланкою у дослідженні питань підготовки фахівця спеціальної освіти, але все ж в робота була присвячена дітям з мнестичними порушеннями зі збереженими фізичними функціями та якостями. Специфіка нашого наукового дослідження полягає в тому, щоб допомогти молодим ортопедагогам-реабілітологам подалати психологічні бар'єри сприйняття дитини з фізичними вадами з комбінованими порушеннями.

Чільну увагу підготовці ортопедагога-реабілітолога приділив Шевцов А., обґрунтувавши необхідність посилення операційно-діяльнісного компонента в підготовці фахівця для роботи з дітьми з порушеними функціями опорно-рухового апарату [10]. Вчений вказав, що враховуючи коморбідність синдромів порушеного дитячого розвитку, вчителі спеціальної, або ж інклюзивної освіти, стикаються з ланкою проблем «прийняття особливої дитини».

Констатуючий експеримент, на початковому етапі нашого наукового дослідження зі студентами спеціальностей «спеціальна освіта» та «вчителі молодших класів загальноосвітніх шкіл» підтвердив нашу гіпотезу в психологічній незрілості молодого студентства. Тест «Метод психологічних ситуацій» вказав, що студенти II-III курсів які прийшли в професію як «корекційний педагог», так і в професію

«вчитель початкових класів загальноосвітньої школи», в більшості мають середній рівень педагогічних здібностей, але, низький рівень мають 14,2% студентства. Відомо, що педагогічні здібності є найважливішою складовою професії «спеціальний педагог» то ж отримані цифри «підштовхують» посилити навчально-методичне забезпечення навчального процесу та модернізацію навчальних планів.

З метою вирішення поставленої задачі, а саме – формування психологічної готовності ортопедагогів-реабілітологів, вчителів спеціальних та інклюзивних класів була розроблена програма по формуванню психологічних компетенцій майбутнього спеціаліста.

Програма включає II обов'язкових блоки в курсі підготовки майбутнього ортопедагога-реабілітолога. I. Операційно-діяльнісний блок з його теоретико-підготовчим змістом (знання дисциплін психологічного спрямування, оперування засобами досягнення мети, здатність до прогнозування діяльності). II. Блок особистісної підготовки, який включає себе наступні компоненти: 1) аксіологічний компонент особистісної готовності (формування у студента належної системи цінностей); 2) мотиваційно-вольовий компонент (формування мотиваційно-спонукальної сфери, рефлексивності та належних базових переконань); 3) компонент тренування й розвитку емоційного інтелекту (зокрема навчання розумінню та управлінню внутрішньоособистісного та міжособистісного емоційних станів); 4) адаптаційний компонент; 5) компонент професійної самоактуалізації та профілактики професійного вигорання.

До уваги наукової спільноти ми пропонуємо на розгляд впроваджену модель підготовки студентства з першого блоку – операційно-діялісного. Задля реалізації поставленої мети – високопрофесійної підготовки фахівця для роботи з дітьми з порушеннями функцій опорно-рухового апарату на кафедрі ортопедагогіки та реабілітології були розроблені дисципліни психологічного спрямування: «Ортопсихологія», «Вікова та педагогічна ортопсихологія», «Нейропсихологія», «Нейропсихологічні та нейропедагогічні методи корекції дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату», «Методи психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату»

Унікальність зазначених дисциплін полягає в їх інновації в спеціальній освіті, що і зумовлює новизну наукового дослідження.

Вже в II семестрі на I курсі навчання студентам починає викладатись дисципліна «Ортопсихологія». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредити ECTS. Програма нормативної навчальної дисципліни «Ортопсихологія» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 0101 – «педагогічна освіта», спеціальності 6.010105 – «Ортопедагогіка». Предметом вивчення навчальної дисципліни «Ортопсихологія» є: вивчення взаємозв'язків клінічної картини ядерних дефектів кори головного мозку та причин і наслідків порушень психомоторного розвитку дитини; вивчення етіології вторинних порушень, що впливають на процес виховання, навчання та соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Міждисциплінарно предмет «Ортопсихологія» пов'язаний з такими предметами як: «Ортодизонтогенез», «Неврологія», «Психологія», «Психопатологія», «Нейропсихологія», також пов'язана структурно-логічними зв'язками з такими дисциплінами, як «Ортопедагогіка», «Дошкільна ортопедагогіка», «Психолого-педагогічна діагностика та консультування», «Клінічні основи інтелектуальних порушень», «Корекційна андрагогіка», «Вікова та педагогічна ортопсихологія», «Основи сурдопедагогіки та сурдопсихології», «Основи тифлопедагогіки та тифлопсихології», «Загальна реабілітологія», спецметодики тощо.

Діагностика рівня знань студентів здійснюється за допомогою: усних опитувань на семінарських заняттях; тестових завдань; оцінення індивідуальної роботи на практичних та лабораторних заняттях; модульних контрольних робіт; підсумкового контролю – екзамену.

Важливим предметом в курсі підготовки ортопедагогів-реабілітологів є нормативна навчальна дисципліна «Вікова та педагогічна ортопсихологія», складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна ортопсихологія» є вивчення

закономірностей психічного розвитку людини з порушенням функцій опорно-рухового апарату на різних етапах онтогенезу та педагогічний вплив на неї. Предмет міждисциплінарно пов'язаний з наступними дисциплінами: «Ортодизонтогенез», «Неврологія», «Психологія», «Психопатологія», «Нейропсихологія», також пов'язана структурно-логічними зв'язками з такими дисциплінами, як «Ортопсихологія», «Ортопедагогіка», «Дошкільна ортопедагогіка», «Психолого-педагогічна діагностика та консультування», «Клінічні основи інтелектуальних порушень», «Корекційна андрагогіка», «Основи сурдопедагогіки та сурдопсихології», «Основи тифлопедагогіки та тифлопсихології», «Загальна реабілітологія», «Спецметодики», тощо.

Діагностика рівня знань студентів здійснюється за допомогою: усних опитувань на семінарських заняттях; тестових завдань; перевірки самостійної роботи студентів; модульних контрольних робіт; оцінювання індивідуально-дослідних завдань (есе або рефератів); підсумкового контролю – екзамену.

Вже з II курсу навчання студенти опановують складну, але вельми потрібну дисципліну «Нейропсихологія». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Предметом дисципліни є вивчення мозкових механізмів вищих психічних функцій (ВПФ) на матеріалі локальних уражень мозку.

Міждисциплінарно предмет пов'язаний з такими дисциплінами: «Ортодизонтогенез», «Неврологія», «Психологія», «Психопатологія», «Нейропсихологія». Також пов'язана структурно-логічними зв'язками з такими дисциплінами, як «Ортопедагогіка», «Дошкільна ортопедагогіка», «Клінічні основи інтелектуальних порушень», «Корекційна андрагогіка», «Вікова та педагогічна ортопсихологія», «Загальна реабілітологія», спецметодики тощо.

Діагностика рівня знань студентів здійснюється за допомогою: усних опитувань на семінарських заняттях; тестових завдань; перевірки самостійної роботи студентів; модульних контрольних робіт; оцінювання індивідуально-дослідних завдань; підсумкового контролю – екзамену

Вельми цікавою та науково-обґрунтованою є дисципліна «Методи психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення методів психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб з порушенням функцій опорно-рухового апарату. Науково предмет пов'язаний з наступними дисциплінами: «Ортодизонтогенез», «Неврологія», «Психологія», «Психопатологія, також пов'язана структурно-логічними зв'язками з такими дисциплінами, як «Ортопедагогіка», «Дошкільна ортопедагогіка», «Клінічні основи інтелектуальних порушень», «Корекційна андрагогіка», «Вікова та педагогічна ортопсихологія», «Загальна реабілітологія», спецметодики тощо.

Діагностика рівня знань студентів здійснюється за допомогою: усних опитувань на семінарських заняттях; тестових завдань; перевірки самостійної роботи студентів; модульної контрольної роботи; підсумкового контролю – екзамену

Для набуття професійних умінь та навичок, навчальним планом підготовки бакалаврів та магістрів, згідно з положенням про вищу освіту, передбачено проходження навчальних практик [8]. Практики професійно-орієнтованого спрямування відображають широкий діапазон взаємодій суб'єкта діяльності (студента) через накопичення самостійного досвіду в практичному застосуванні знань та вмінь, засвоєння професійних норм та прикладів діяльності.

В рамках підготовки бакалаврів напрямку: спеціальна освіта, ортопедагог-реабілітолог базовими є три види практик: 1) пропедевтична волонтерська, 2) пропедевтична навчальна, 3) виробнича педагогічна.

Волонтерська практика. Начальним планом передбачена на II курсі, IV семестру. Тривалість – три тижні, 90 год.

Досліджуючи питання волонтерства та спираючись на зарубіжний досвід (A. Rushton, J. Natan, 1996), важливо вказати на забезпечення сприятливих умов в процесі створення освітньо-навчального середовища. Саме за цих умов формується позитивне підкріплення намірів та дій у майбутніх фахівців. Вона (волонтерська діяльність), виступає особливим психолого-педагогічним ресурсом розвитку особистісних рис, вказує науковець Єкімова С.Г. [5]. Основною метою волонтерської практики для студентів спеціальності ортопедагог-реабілітолог є залучення студентів до суспільно-

корисної праці задля набуття професійного досвіду в процесі участі в роботі в громадських організаціях та соціальних програмах щодо підтримки осіб з відхиленнями в психофізичному розвитку.

Організація волонтерської практики проходить в три етапи: підготовчий, діяльнісний, контрольний.

На підготовчий етапі відбувається збір та узгодження інформації що до баз практик. Для ортопеагогів-реабілітологів пропонується три бази практик: 1) територіальний центр соціального обслуговування Дніпровського району для дітей з важкими формами порушення опорно-рухового апарату; 2) благодійна організація – іпотерапевтичний центр «Спірит»; 3) Громадська організація «Гармонія розвитку» для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. На настановчій конференції окреслюються цілі та задачі волонтерської практики, формується мотивація студентів, проводиться інструктаж з техніки безпеки, видається пакет документів на участь у волонтерській практиці та форми звітності.

Діяльнісний етап вбачає безпосередню участь студента-волонтера при супроводі викладача провідної кафедри в роботі закладу. В перший день студенти знайомляться з закладом та змістом його роботи. З 2 дня – надають посильну допомогу в організації реабілітації дітей з порушенням опорно-рухового апарату, підготовці дидактичного матеріалу, проведення занять.

На заключному етапі студенти повинні оформити звітну документацію та підготувати звіт. Результати проходження педагогічної практики представляються студентом на звітній конференції з проходження практики на факультеті спеціальної та інклюзивної освіти. Доповідь волонтера ілюструється різноманітними матеріалами про проходження практики (наприклад написання есе «Я – волонтер», складання методичної скарбнички для роботи з дітьми та підлітками під час дозвілля, словника ключових термінів, розробка завдань для практикуму (ігри, завдання, вправи, ситуації). Що допомагають встановити контакт з клієнтами закладу, тощо.

Підсумки навчальної волонтерської практики проводяться у вигляді її захисту із виставленням диференційованого заліку (до складу комісії входять відповідальні за організацію та проведення навчальної практики викладачі кафедри ортопедагогіки та реабілітології та педагогічні працівники названих закладів.

Форми та методи контролю: своєчасність прибуття студентів на базу практики; систематичність відвідування студентом бази практики; забезпечення проходження студентами обов'язкових інструктажів (в т.ч. з охорони праці); дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку; виконання студентами у визначені терміни календарного плану практичних завдань; проведення залікових уроків, навчально-виховних заходів; розв'язання практичних ситуацій; захист звітної документації. Знання оцінюються за 100-бальною шкалою

Навчальна безвідривна педагогічна практика. Навчальним планом передбачена на III курсі VI семестру. Тривалість три тижні, 90 год. Орієнтовані бази проходження практики – спеціальний навчально-виховний комплекс «Мрія» для дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату; дитячий центр «Сонячне світло»; спеціальна школа –інтернат №15 для дітей з наслідками полімієліту та церебральним паралічем. Мета практики: ознайомлення студентів з професійною діяльністю працівників центрів соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями.

Завдання практики: формування у студентів початкових уявлень про зміст корекційно-педагогічної діяльності; ознайомлення студентів з основними напрямками корекційно-педагогічної роботи в реабілітаційних закладах; оволодіння початковими уміннями аналізу корекційно-педагогічної діяльності; оволодіння методикою спостереження за організацією корекційно-педагогічної діяльності фахівців, поведінкою вихованців в різноманітних ситуаціях; вивчення документації спеціального педагога.

Організація практики включає три етапи: підготовчий, діяльнісний та заключний.

На підготовчому етапі проводиться настановча конференція на якій студентам повідомляють мету та завдання практики, закріплюють за базовими навчальними закладами, інформують про зміст та вимоги до проходження практики.

Основний етап передбачає ознайомлення зі структурою учбового закладу, документацією

спеціального педагога, спеціаліста з фізичної реабілітації, практичного психолога. За період практики студенти відвідують навчальні уроки, позакласні виховні заходи, знайомляться з особливостями організації та проведення гурткової роботи. Студенти допомагають вчителю в підготовці начальних уроків та позакласних заходів, готують навчальний та дидактичний матеріал, розробляють індивідуальні завдання разом з методистом закладу.

На заключному етапі студенти підводять підсумки начальної практики, оформлюють звітну документацію та готують повідомлення на звітну конференцію для обговорення результатів пропедевтичної практики. Результати доповідаються на конференції.

Виробнича практика. Навчальним планом передбачена на IV курсі, три тижні в VII семестрі (270 годин) та три тижнів в VIII семестрі (270 годин). Орієнтовні бази практики: середня загальноосвітня школа №168 та школа I-II ступенів № 249. Мета практики: закріплення теоретичних знань та здобуття студентами-ортопедагогами практичного досвіду роботи в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. або ж інклюзивної форми навчання.

Структура навчальної практики складається з трьох етапів: підготовчого, діяльнісного та заключного.

На підготовчому етапі проводиться настановча конференція на якій студентів ознайомлюють із загальним планом практики, її основними завданнями, документацією, яку повинні молоді освітяни подати по завершенню. Закріплюють за базами практики.

На діяльнісному етапі студенти за період практики розробляють та проводять ряд пробних та контрольних уроків в молодших класах з української мови, читання, математики. Складають психолого-педагогічну характеристику на одного учня, виготовляють наочні посібники та дидактичний матеріал для відкритого уроку. Крім того, студенти беруть активну участь в позакласній роботі, допомагають вчителю з організацією екскурсій, виховних годин. Практична діяльність студентів IV курсу здійснюється за індивідуальним планом. Який розробляється студентом перед початком практики та затверджується викладачем кафедри – методистом даного виду навчальної практики. Хід та результати роботи фіксуються в щоденнику педагогічної практики. Після проходження начальної практики організується обговорення педагогічних ситуацій разом з методистом.

На заключному етапі студенти підводять підсумки навчальної практики. Систематизують результати дослідницької роботи, оформлюють звітну документацію. На заключній конференції демонструються кращі зразки розроблених начальних уроків, виготовлених наочних посібників та роздаткового матеріалу. Підсумки начальної практики проводять у вигляді захисту звітної документації з виставленням диференційованого заліку. У підсумковій оцінці за педагогічну практику враховується рівень виконання практикантом всіх завдань практики, участь в методичній роботі закладу освіти, сумлінність у виконанні професійних обов'язків.

Знання студентів оцінюється за 100 бальною шкалою.

В рамках наукового дослідження, що було направлене на формування психологічної готовності ортопедагогів-реабілітологів до роботи за фахом студентам II,III,IV курсів експериментальної групи, додатково до когнітивної частини, був запроваджений навчальний тренінг, направлений на розвиток асертивності, покращення емоційного інтелекту, рефлексивності. Формувальний експеримент, проведений зі студентами IV курсу довів ефективність запропонованої моделі психологічної підготовки майбутнього фахівця спеціальної освіти та перш за все ортопедагога-реабілітолога.

Перевіримо ефективність проведеного навчального експерименту методикою «Педагогічні ситуації». Обстежуваній групі студентів пропонуються надруковані 14 скрутних педагогічних ситуацій. Після ознайомлення зі змістом кожної з них, необхідно вибрати з числа запропонованих варіантів реагування на дану ситуацію таку, яка з педагогічної точки зору найбільш правильна, на їх думку. Якщо жоден із запропонованих варіантів відповідей не влаштовує, то можна вказати свій, оригінальний спосіб дії. Інтерпретація: кожна відповідь випробуваного – вибір ним того чи іншого із запропонованих варіантів – оцінюється в балах відповідно до ключа. Здатність правильно вирішувати педагогічні проблеми визначається за сумою балів.

Методика «Педагогічні ситуації» Оцінка рівня педагогічних здібностей студентів. (К –

констатує експеримент; Ф – формуючий експеримент)
 Результати обстеження. Експериментальна група

Рівень педагогічних Здібностей		Київ (ортопедагогі-реабілітологи)	Умань (корекц. педагоги)	Львів (корекц. педагоги)	Запоріжжя (корекц. педагоги)	Переяслав-Хмельницький (учителя загальноосв.шкіл)
Високий рівень	К	23%	22%	24%	21%	21%
	Ф	47%	41%	42%	41%	43%
Середній рівень	К	68%	62%	64%	60%	64%
	Ф	53%	54%	55%	55%	49%
Низький рівень	К	9%	16%	12%	19%	15%
	Ф	-	5%	3%	4%	8%

Результати обстеження. Контрольна група

Рівень педагогічних здібностей		Київ (ортопедагогі-реабілітологи)	Умань (корекц. педагоги)	Львів (корекц. педагоги)	Запоріжжя (корекц. педагоги)	Переяслав-Хмельницький (учителя загальноосв.шкіл)
Високий рівень	К	23%	22%	24%	21%	21%
	Ф	32%	28%	29%	27%	29%
Середній рівень	К	68%	62%	64%	60%	64%
	Ф	64%	63%	64%	62%	62%
Низький рівень	К	9%	16%	12%	19%	15%
	Ф	4%	9%	7%	11%	9%

Висновки. Підготовка фахівців спеціальної освіти завжди була важливою складовою державної програми захисту прав людей з інвалідністю. Якнайбільшої ваги вона набирає в сучасних умовах створення інклюзивного освітнього простору. Зважаючи на цю обставину першочерговим завданням педагогіки вищої школи є реформування підготовчого процесу педагогів спеціальної та інклюзивної освіти.

Наукове дослідження, що нами було проведене по формуванню психологічної готовності студентів до майбутньої роботи за фахом довело свою ефективність. В науковому експерименті приймали участь 186 студентів. Група чисельністю 186 осіб, була поділена на дві частини: експериментальна та контрольна. Експериментальній групі ортопедагогів – реабілітологів в повному обсязі був викладений теоретичний лекційний матеріал з практичними та лабораторними роботами з предметів психологічного спрямування що до особливостей дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та були запроваджені тренінгові заняття. Студентам інших вищих навчальних закладів були в скороченому вигляді прочитані лекції з дисциплін спеціального психологічного спрямування та в повному обсязі проведені тренінгові заняття. В контрольній групі ортопедагогів – реабілітологів прослухали когнітивну складову підготовки, застосували свої знання на практиці під час навчальних

практик, але без додаткової тренінгової психологічної підготовки. Інші досліджувані навчались в своїх навчальних закладах без додаткового «втручання» з нашого боку, тобто когнітивна складова, що до особливостей дітей з порушеннями опорно-рухового апарату їм не викладалась і тренінгових занять не проводилось.

Результат експерименту по методиці оцінки рівня педагогічних здібностей вказав на наступне: досліджувана група, якій в повній мірі була застосована модель психологічної підготовки у два рази покращила свої показники по високому рівні педагогічних здібностей. Найвищі показники (47%) отримали ортопедагоги-реабілітологи з Національного педагогічного університету. Пояснюється це тим, що підготовка фахівців відбувалась на належному науково-обґрунтованому рівні з викладанням дисциплін психологічного спрямування та якісно організованими навчальними практиками які проходили студенти на базах де навчаються діти з порушеннями опорно-рухового апарату.

Контрольна група теж покращила свої показники, але по шкалі високого рівня педагогічних здібностей зростання було в кордонах 1,2%-1,4%. При цьому хочеться відмітити, що ортопедагоги-реабілітологи все ж здобули більш високі цифри в порівнянні з іншими молодими освітянами.

То ж, провівши наукове дослідження в парадигмі підготовки фахівців спеціальної та інклюзивної освіти та перш за все ортопедагогів-реабілітологів, мусимо зазначити, що під час навчання у вищому навчальному закладі, майбутнім вчителям та вихователям необхідне впровадження до навчального плану дисциплін психологічного спрямування що до особливостей дітей з відхиленням розвитком та перш за все, з порушенням опорно-рухового апарату. А спеціально організовані, продумані навчальні практики значно покращують осмисленість майбутньої професії, формують психологічну толерантність до дітей з тяжкими коморбідними порушеннями та сприяють успішному веденню діалога між «особливим» учнем та вчителем для досягнення позитивного результату в комунікації та попередженні конфліктних ситуацій.

Використана література:

1. Аслаєва, Р.Г. (2011) Стратегия социально-профессиональной подготовки дефектологов в педагогическом вузе: дисс...док.пед наук. Івжевськ 497с.
2. Бондар, В.І., Синьов, В.М. (2011) Дефектологічний словник: навчальний посібник. К.: «МП Леся». 528 с.
3. Деркач, А.А. (1980) Взаимосвязь структурных компонентов в состоянии психической готовности студентов к педагогической деятельности. Журнал «Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся» под ред. А.А. Бодалева, В.Я. Ляудиса. Москва.
4. Деркач, А.А. (2009) Акмеологические основы развития профессионала. Москва. 752с.
5. Скімова, С.Г. (2008) Волонтерская деятельность как ресурс личностно-профессионального развития будущих специалистов по социальной работе: Дисс...канд. пед.наук. Хабаровськ. 226с.
6. Єлдишова, О.А. (2006) Профессиональное самосознание как психологическая составляющая профессионального становления. Журнал «Фундаментальные исследования» №7 С.101-102. М.
7. Ільїна, О.В., Шевцов А.Г. (2017) Показники емоційного інтелекту в структурі психологічної готовності майбутніх ортопедагогів до професійної діяльності. Журнал: «Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools» Volume 21, No 3. S.21-27. Hamilton, Ontario.
8. Курлянд, З.Н., Хмелюк, Р.І. (2005) Педагогіка вищої школи: навч.посібник. К.: «Знання».399с.
9. Миронова, С.П. (2007) Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : [монографія]. Кам'янець-Подільський : «Абетка-НОВА». 304с.
10. Шевцов, А.Г. (2012) Ортопедагогіка як наука про корекційно-педагогічну роботу з особами з порушеннями опорно-рухового апарату. Журнал «Соціальна педіатрія». К.

References

1. Aslayeva, R.G. (2011) Strategy`ya socy`al`no-professy`onal`noj podgotovky` defektologov v pedagogy`cheskom vuze: dy`ss...dok.ped nauk. Ivzhevs`k 497s.
2. Bondar, V.I., Sy`n`ov, V.M. (2011) Defektologichny`j slovny`k: navchal`ny`j posibny`k. K.: «MP Lesya». 528 s.
3. Derkach, A.A. (1980) Vzay`mosvyaz` strukturnykh komponentov v sostoyany`y` psy`xy`cheskoj gotovnosti` studentov k pedagogy`cheskoj deyatel`nosti`. Zhurnal «Psy`xologo-pedagogy`chesky`e problemy vzay`modejstvya uchytelya y` uchashhy`xsa» pod red. A.A.Bodaleva, V.Ya.Lyaudy`sa. Moskva.
4. Derkach, A.A. (2009) Akmeology`chesky`e osnovy razvy`ty`ya professy`onala. Moskva. 752s.
5. Yekimova, S.G.(2008) Volonterskaya deyatel`nost` kak resurs ly`chnostno-professy`onal`nogo razvy`ty`ya budushhy`x specy`aly`stov po socy`al`noj rabote: Dy`ss...kand. ped.nauk.Xabarovs`k. 226 s.
6. Yeldy`shova, O.A.(2006) Professy`onal`noe samosoznany`e kak psy`xology`cheskaya sostavlyayushhaya professy`onal`nogo stanovleny`ya. Zhurnal «Fundamental`nye y`ssledovany`ya» No7 S.101-102. M.
7. Il'yina, O.V. Shevtsov A.H. (2017) Pokaznyky emotsiynoho intelektu v strukturі psykhoholichnoyi hotovnosti maybutnikh

ortopedahohiv do profesynoyi diyal'nosti. Journal: «Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools» Volume 21, No 3. S.21-27. Hamilton, Ontario.

8. Kurliyand, Z.N., Xmelyuk, R.I. (2005) Pedagogika vy`shhoyi shkoly` : navch.posibny`k. K.: «Znannya». 399s.

9. Myronova, S.P. (2007) Pidgotovka vchy`teliv do korekciynoyi roboty` v sy`stemi osvity` ditej z vadamy` intelektu : [monografiya]. Kam'yanec`-Podil'skyj` : «Abetka-NOVA». 304s.

10. Shevczov, A.G. (2012) Ortopedagogika yak nauka pro korekciyno-pedagogichnu robotu z osobamy` z porushennyamy` oporno-ruxovogo aparatu. Zhurnal «Social`na pediatriya». K.

Ильина О.В. Операционно-деятельная составляющая подготовки ортопедагога-реабилитолога в условиях высшего учебного заведения.

В статье рассматривается технология формирования психологической готовности специалистов специального образования – ортопедагогов-реабилитологов к будущей работе по специальности. Автором предложена модель психологической подготовки состоящая из двух блоков: I-го – операционно-деятельного и II-го – блока личностной подготовки. Именно I блок с его теоретико-подготовительным содержанием: знание дисциплин психологического направления, оперирование средствами достижения цели, способность к прогнозированию деятельности, – является важной когнитивной составляющей в психологической подготовке специалиста специального и инклюзивного образования для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Предложено к рассмотрению учебные программы дисциплин психологического направления, разработанные для изучения и осмысления проблем и их решения у детей с двигательными нарушениями. Методикой «Педагогические ситуации» оценка уровня педагогических способностей студентов, которая обнаружила улучшение показателей по сравнению с констатирующим экспериментом – было подтверждено эффективность предложенной и внедренной модели психологической подготовки специалистов специального и инклюзивного образования для детей с двигательными нарушениями.

Ключевые слова: дети с нарушениями опорно-двигательного аппарата, специальная и инклюзивное образование, метод психологической подготовки.

Irina O. The Importance of Operational Performance in the Training Process of a Rehabilitation Ortho-pedagogue in High Educational Institutions.

The subject article deals with the ways of formation of the specialists in the field of specialized education, e.g. rehabilitation ortho-pedagogues for their future activity according to the pre-selected faculty. The author has proposed a model of the psychological training consisting of two blocks, e.g. the first one is the operational performance block, and the second one is the block for individual training. It has to be stressed out that namely the first block with its theoretical training base, knowledge of the psychological subjects, usage of means for achieving goals, ability of activity prognostication is one of the important cognitive elements in the psychological training of specialists of the specialized and inclusive education for the children having locomotive disorders. The educational programs applying psychological subjects have been presented in order to learn and to comprehend problems and their further resolution for the children having locomotive disorders.

The methodology "Pedagogical Situations" for the assessment of the level of students' abilities, which enabled to reveal the improvement of indices in comparison with the constituting experiment, has also confirmed the efficiency of the proposed and implemented model of psychological training of specialists of the specialized and inclusive education for the children having locomotive disorders.

Key words: children having locomotive disorders, specialized and inclusive education, psychological training method.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2018 р.

Статтю прийнято до друку 12.12.2018 р.

Рецензент: д.пед.н., проф. Глоба О.П.

Рецензент: д.психо.н. Мартиненко І.В.

УДК : 372.48

Кашуба Л.В., kahuba@i.ua

НОВИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

У статті розкрито досвід європейських країн з використання компетентнісного підходу до навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі в умовах інклюзивного навчання. Звертається увага на систему формування та розвитку ключових і предметних компетентностей у різних державах. Враховуючи сучасний розвиток освіти в Європі, інтеграційні процеси, міжнародне співтовариство, єдиний інформаційний простір, вибираємо важливі компетенції, розвиваємо ключові та предметні компетентності в процесі економічної соціалізації молодших школярів із інтелектуальними порушеннями. Обґрунтована необхідність послідовного впровадження економічної соціалізації дітей молодшого шкільного віку. Визначені основні аспекти використанні навчального посібника з економічного навчання учнів 2-4 класів (з варіативної складової програми початкової школи) «Цікава економіка» (автор Кашуба Л.В.). Намічені тенденції подальшого розвитку соціально-економічної компетенції молодших школярів із психофізичними порушеннями в умовах інклюзії.

Ключові слова: компетентнісний підхід, країни Європи, економічна соціалізація, молодші школярі із інтелектуальними порушеннями, інклюзивне навчання.